Suomen Tekstiili & Muoti ry:n näkemyksiä

Asia: U 44/2022 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi kestävien tuotteiden ekologiselle suunnittelulle asetettavien vaatimusten puitteista ja direktiivin 2009/125/EY kumoamisesta

Kiitämme mahdollisuudesta esittää näkemyksemme ESPR-asetusehdotuksesta.

3.10.2023

Suomen Tekstiili & Muoti ry suhtautuu myönteisesti tekstiilituotteiden ympäristökestävyyden kehittämiseen. EU:n kestävien tuotteiden ekologista suunnittelua koskeva asetusehdotus ottaa laajasti kantaa tuotteiden kestävyyteen ja pitkäikäisyyteen, korjattavuuteen ja kierrätettävyyteen sekä tuotteiden ympäristökestävyyttä koskevien tietojen antamiseen. Komissio nostaa tekstiilitoimialan esiin yhtenä keskeisimmistä toimialoista, joka olisi asetuksen velvoitteiden piirissä.

Näkemyksemme mukaan asetusehdotuksessa esitetyt toimet kasvattavat parhaimmillaan ympäristön kannalta kestävämpien tuotteiden määrää markkinoilla, mutta asettavat samalla nykyistä merkittävästi enemmän pakollisia vaatimuksia tuotteille ja siten yritystoiminnalle. Erityisesti pienten yritysten resurssit tulisi huomioida asetuksen valmistelussa ja toimeenpanossa, sillä esimerkiksi tekstiili- ja vaatetusalan yrityksistä Euroopassa 88 % lukeutuu mikroyrityksiin (>10 työntekijää) ja 11 % pk-yrityksiin.

Tekstiilitoimialaan kohdentuu tällä hetkellä poikkeuksellisen paljon sääntelyaloitteita. Jotta toimialan kantokyky aidosti huomioidaan, peräänkuulutamme sääntelyn hallinnollisen taakan ja kokonaistaloudellisten vaikutusten arvioinnin toteuttamista.

EKOSUUNNITTELUVAATIMUKSET SUUNNITELTAVA HUOLELLISESTI ERI TUOTERYHMILLE

Tekstiilituotteet ovat erittäin heterogeeninen ryhmä tuotteita. Kuluttajille suunnattujen tavanomaisten vaatteiden ja kodintekstiilien lisäksi tekstiilituotteita ovat esimerkiksi terveydenhuollon tekstiilit, hygieniatekstiilit, työ- ja suojavaatteet, julkisten tilojen tekstiilit ja erilaiset tekniset tekstiilit. Ekosuunnitteluvaatimukset tulee ensisijaisesti kohdentaa niihin tuoteryhmiin, joiden ympäristövaikutukset ovat suurimmat, kuten kuluttajille suunnatut tuotteet, joiden osuus koko EU:n tekstiilituotannosta on yli 50 %. Tekstiilitoimialan yritysten näkökulmien huomioiminen tuoteryhmäkohtaisten kriteerien valmistelutyössä on erittäin tärkeää.

Ekosuunnitteluvaatimusten keskiössä tulee olla tuotteiden kestävyyden parantaminen. Selvityksemme mukaan, suomalaisen tekstiili- ja vaatetusalan epäsuorista päästöistä (scope 3) jopa 89 % aiheutuu tekstiilikuitujen ja materiaalien tuotannosta. Tuplaamalla tuotteiden käyttöikä, voitaisiin toimialan globaaleista päästöistä vähentää arvioiden mukaan lähes puolet (Suomalaisen tekstiili- ja muotialan globaalit ilmastovaikutukset).

Tuotteiden ympäristövaikutusten mittaamiseen ja arviointiin tarvitaan lisäksi yhdenmukaiset ja tuoteryhmäkohtaiset laskentamenetelmät, jotka mahdollistavat vertailtavuuden ja todenmukaisen viestinnän. Tämä hyödyttää sekä kuluttajia että yrityksiä vihreässä siirtymässä, mikäli ympäristötietokannat pidetään avoimina talouden toimijoille.

Euroopan parlamentti on ehdottanut, että sosiaalisen vastuun näkökulmat tulisi huomioida asetuksessa ympäristökestävyyden lisäksi. Ihmisoikeudet, työelämän oikeudet ja työturvallisuus ovat erittäin olennainen osa tekstiili- ja muotialan toimintaa. Näkemyksemme mukaan sosiaalisen vastuun edistämisen tulee kohdentua kuitenkin koko yritystoimintaan, eikä yksittäisiin tuotteisiin ja sitä tulee kehittää EU:n yritysvastuulainsäädännön kautta.

Tekstiilituotteiden laatu on suoraan yhteydessä tuotteiden uudelleenkäytettävyyteen ja korjattavuuteen. Tällä hetkellä tuotteiden korjaaminen ei korkean hintansa vuoksi ole kuitenkaan kuluttajille houkuttelevin vaihtoehto, vaan moni ostaa mieluummin uuden tuotteen korjaamisen sijaan. Tuotteiden korjaamisesta tulee tehdä kannattavampaa

sekä kuluttajille että yrityksille verosääntelyn avulla joko alentamalla korjauspalveluiden alv-verotusta tai laajentamalla kotitalousvähennystä koskemaan tuotteiden korjaamista.

KIERRÄTYSKUITUVELVOITTEET PIDETTÄVÄ MALTILLISINA

Ekosuunnitteluvaatimuksissa esitetään kierrätyskuitujen käyttöön liittyviä velvoitteita. Kierrätyskuitujen käytön kasvattaminen on kannatettavaa päästöjen vähentämisen sekä luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta ja tasapuoliset velvoitteet vauhdittavat alan siirtymää kohti kiertotaloutta.

On syytä kuitenkin huomioida, että tällä hetkellä markkinoilla olevat kierrätyskuidut eivät sovellu kaikkiin tuotteisiin ja niiden käyttö saattaa olla ristiriidassa tuotteiden laadun ja pitkäikäisyyden kanssa. Tekstiilialalla kierrätyskuidut ovat vielä suurimmaksi osaksi mekaanisesti kierrätettyjä kuituja, joiden laatu ei vastaa neitseellisiä kuituja, mikä tulisi ottaa huomioon laatukriteerien laadinnassa. Tuotteita koskevat kierrätyskuituvaatimukset tulisikin pitää maltillisina. Jo pieni osuus kierrätyskuituja säännönmukaisesti käytettynä tuo mukanaan myönteisiä vaikutuksia. Lisäksi eri kierrätysmenetelmiin, kuten kemialliseen kierrätykseen, tulee kohdentaa julkista tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukea, mikäli tekstiilituotteille halutaan asettaa kunnianhimoisempia kierrätyskuitujen käyttövaatimuksia. Toistaiseksi kierrätyskuitujen saatavuus on rajallista, johtuen puutteellisesta kierrätysinfrasta Euroopassa.

ASETUKSEN EI TULE SISÄLTÄÄ KEMIKAALEIHIN KOHDISTUVAA SÄÄNTELYÄ

Asetusehdotus nostaa esiin mahdollisuuden kierrätystä haittaavien kemikaalien rajoittamiselle. Kemikaaleihin kohdistuva sääntely tulee kuitenkin pitää erillään ekosuunnitteluasetuksesta, jotta ei aiheuteta sääntelyä noudattaville yrityksille kohtuutonta taakkaa. Toisin sanoen, ekosuunnitteluasetuksen ei tule rajoittaa muiden aineiden käyttöä kuin niiden, jotka on rajoitettu muun unionin kemikaalisääntelyn kautta.

HENKILÖNSUOJAIMET JA CE-MERKINTÄ ASETUKSEN ULKOPUOLELLE

Pidämme tarpeettomana, että asetusehdotukseen on sisällytetty henkilönsuojaimia ja niiden vaatimustenmukaisuuden todentamista koskevaa sääntelyä. Henkilönsuojaimet, joihin muun muassa suojavaatteet lukeutuvat, ovat jo tarkasti säädeltyjä tuoteominaisuuksiensa ja tietovaatimusten osalta. Henkilönsuojaimet tuleekin jättää asetuksen ulkopuolelle, eikä niihin tule kohdistaa ekosuunnitteluvaatimuksia.

REILU PELIKENTTÄ KAIKILLE TOIMIJOILLE

Ekosuunnitteluasetuksessa on pyrittävä löytämään optimaalinen tasapaino tuotteille asetettavien ympäristötavoitteiden ja yritysten kilpailukyvyn välille, etenkin mikro- ja pk-yritysten näkökulmasta. Lainsäädäntökehyksessä on varmistettava, että yrityksillä on riittävästi aikaa ja valmiuksia sopeutua uuteen sääntelyyn. Tekstiili- ja vaatetusalalla mallistojen ja tuotannon suunnittelu aloitetaan vähintään 1,5 vuotta ennen niiden julkistamista, mistä syystä siirtymäajan tulee olla vähintään kaksi vuotta.

Mikäli tuote ei täytä asetusehdotuksen mukaisia tuote- ja tietovaatimuksia, sen ei tule päästä EU:n markkinoille. Toimialan yritykset ovat erittäin huolissaan siitä, miten suunnitellut tuote- ja tietovaatimukset kyetään ulottamaan EU:n ulkopuolisiin toimijoihin, jotka myyvät tuotteitaan sisämarkkinoille. Tämän selkeyttäminen ja varmistaminen on tärkeää, jotta varmistetaan EU:ssa toimivien yritysten kilpailukyky.

Kannamme lisäksi huolta siitä, miten tuotteiden vaatimustenmukaisuus tullaan asetuksen voimaantulon myötä todentamaan siten, ettei siitä aiheudu kohtuutonta taakkaa yrityksille. Tuotteiden vaatimustenmukaisuuden varmentaminen ei voi edellyttää tuotteiden osalta riippumattoman osapuolen suorittamaa verifioimista tai maksullisia sertifiointeja. Asetusehdotuksessa tämä asia on tuotu esiin epäselvästi.

Kannamme erityistä huolta sääntelyn markkinavalvonnan ja reilun toimintaympäristön varmistamisesta sekä yritysten kilpailukyvystä. Näkemyksemme mukaan EU:n markkinavalvontaviranomaisilla on ratkaiseva rooli tehokkaan tasapuolisten toimintaedellytysten varmistamisessa. Asian kriittisyys tulee tunnistaa ja jäsenvaltioiden resursoitava markkinavalvontansa asianmukaisesti.

DIGITAALINEN TUOTEPASSI

Läpinäkyvyyden ja jäljitettävyyden lisääminen ottamalla tekstiilituotteille käyttöön digitaalinen tuotepassi on mielestämme kannatettava ehdotus.

Digitaalisen tuotepassin käyttöönotto voi parhaimmillaan edistää siirtymää kohti kiertotaloutta sekä parantaa tiedon jakamista ja hallintaa alan toimitusketjuissa. Visioitujen etujen saavuttamiseksi valmistelussa on kuitenkin tärkeää huomioida tekstiilialan pitkiin ja moniulotteisiin toimitusketjuihin liittyvät haasteet sekä erityisesti mikro- ja pk-yritysten resurssit vastata tietovaatimuksiin. Lisäksi tiedon saatavuuteen, oikeellisuuteen ja luotettavuuteen liittyvät kysymykset on pystyttävä ratkaisemaan ennen sääntelyn toimeenpanoa.

Digitaalisen tuotepassiin tulee sisällyttää vain tuotteen ympäristökestävyyden kannalta olennaista tietoa tuotteista, jotta sen käytöstä ei muodostu kohtuutonta taakkaa yrityksille. Samanaikaisesti yrityksillä tulee kuitenkin säilyä mahdollisuus sisällyttää tuotepassiin laajemmin tietoa tuotteen ympäristökestävyydestä, niin halutessaan. Näin yrityksillä, jotka ovat aktiivisesti panostaneet toimintansa vastuullisuuteen, läpinäkyvyyteen ja jäljitettävyyteen, säilyy mahdollisuus saattaa tieto tästä sidosryhmilleen.

Teknisen toteutuksen tulee olla helppokäyttöinen ja hyödyntää mahdollisimman paljon olemassa olevia tuotetiedon hallintaohjelmia. Lisäksi sen tulee nojata standardoituun datan hallintaan ja hajautettuun järjestelmään. Digitaalisen tuotepassin käyttöönoton tulee tapahtua vaiheittain, yritysten valmiudet huomioiden, keräten alussa olemassa olevaa ja olennaista tuotetietoa, jotta haastavan kokonaisuuden ratkaisemisessa päästään alkuun ja mahdolliset ongelmakohdat tunnistetaan jo alkuvaiheessa.

Digitaalinen tuotepassi tulee suunnitella yhdessä toimialojen kanssa, jotta kattava osaaminen arvoketjuista, olemassa olevista järjestelmistä ja ymmärrys käytännön toteutuksesta voidaan hyödyntää. Lopullisen toteutuksen tulee olla myös yrityksille hyötyä tuottava, jotta tuotepassin rooli luotettavan tuotetiedon mahdollistajana saavutetaan ja muutokseen sitoudutaan laajasti.

Suhtaudumme myönteisesti ehdotukseen digitaalisen tuotepassin eriävistä käyttöoikeuksista, joilla varmistetaan liikesalaisuuksien ja luottamuksellisen tiedon suojelu, joka on ensiarvoisen tärkeää yritysten kilpailukyvyn kannalta. Digitaalisessa tuotepassissa tulee olla erilaisia tietonäkymiä eri sidosryhmille, sillä tiedon tarpeellisuus eri toimijoille arvoketjussa vaihtelee. Haastavana nähdään sen sijaan eri kieliversioiden tuottaminen tietovaatimuksiin liittyen. Syötettävän tiedon tulee olla mahdollisimman yhdenmukaista, jolloin tietojen vertailu toimijoiden välillä on mahdollista.

Kansalliset tukitoimet tulee kohdentaa erityisesti niille toimialoille, joilla digitaalinen tuotepassi on suunniteltu otettavan käyttöön ensimmäisenä, kuten tekstiili- ja vaatetusala.

MYYMÄTTTÖMIEN KULUTUSTUOTTEIDEN HÄVITTÄMINEN

Myymättömien kulutustuotteiden, kuten vaatteiden, hävittämiskielto on lähtökohtaisesti kannatettava ehdotus, johon tekstiilitoimiala on valmis sitoutumaan.

Näkemyksemme mukaan tekstiilien kierrätystä ei tule kuitenkaan rinnastaa esimerkiksi energiahyödyntämiseen, ja kierrätys tulee jätehierarkian mukaisesti jättää asetuksessa hävittämismääritelmän ulkopuolelle. Lisäksi myymättömien kulutustuotteiden määritelmää tulee tarkentaa koskemaan ainoastaan myyntikelpoisia tuotteita, jotta yrityksille on selkeää mihin tuotteisiin asetuksen määritelmällä viitataan. Toimiala peräänkuuluttaa myös selkeitä ja yhdenmukaisia sääntöjä tiedonanto- ja raportointivelvoitteiden osalta, jotta varmistetaan yhdenmukainen soveltaminen kaikissa jäsenvaltioissa.

YMPÄRISTÖÄ SÄÄSTÄVÄT JULKISET HANKINNAT

Kestävyyskriteerien ulottaminen julkisiin hankintoihin nähdään tekstiili- ja vaatetusalalla kannatettavana ehdotuksena.

Vuonna 2022 Suomen julkinen sektori julkaisi tekstiilialan tuotteisiin ja palveluihin liittyviä hankintailmoituksia yhteensä 481,7 miljoonan euron arvosta (Hansel 2023). Samanaikaisesti tekstiilialan vähähiilisyyttä koskevassa tiekarttatyössä on tunnistettu, että julkisilla hankinnoilla on merkittävä vaikutus vähähiilisyyttä ja kiertotaloutta

tukevien ratkaisujen kysynnän luomiseen ja markkinoiden kasvattamiseen (Suomalaisen tekstiili- ja muotialan globaalit ilmastovaikutukset).

Jos suuret, julkiset hankkijatahot vaatisivat tuotteilta esimerkiksi kierrätysmateriaalien käyttöä, ostaisivat korjauspalveluita tai vuokraisivat tuotteita, nostaisi se alan toimijoiden mukaan välittömästi merkittävästi näiden tuotteiden ja palveluiden kysyntää ja tarjontaa. Julkisia hankintoja koskevassa sääntelyssä tekstiilituotteiden hankintakriteerit tulee määritellä siten, että hinnan ohella huomioidaan myös laatu-, vastuullisuus- ja kiertotalousnäkökohdat.

Lisätietoja:

Katri Pylkkänen
Asiantuntija, tuotteet, materiaalit & vastuullisuus
+358 41 5354379
katri.pylkkanen@stjm.fi

Emilia Gädda
Johtava asiantuntija, vastuullisuus & kiertotalous
+ 358 41 5458142
emilia.gadda@stjm.fi